

“Wa’t wol, dy kin”

Advies [REDACTED]

verbinder Holwerd aan Zee,

13 juni 2022.

Inleiding

Midden januari vroeg gedeputeerde Fokkinga mij om een verbindende rol te spelen in het project Holwerd aan Zee (HaZ).

HaZ is in 2013 ontstaan uit een burgerinitiatief en sinds die tijd zijn er plannen ontwikkeld om de leefbaarheid en de sociaaleconomische ontwikkeling van Holwerd te verbeteren. Met veel enthousiasme zijn verschillende partijen aan het werk gegaan. Er kwam een Stuurgroep, een Kernteam en er zijn zeven werkgroepen ingesteld (op het gebied van communicatie, eigenaarschap/beheer/onderhoud, grondverwerving, .

De Stuurgroep Holwerd aan Zee bestaat uit:

- Voorzitter, gedeputeerde Fokkinga van de provincie Fryslân
- Wethouder dhr. Boerema van de gemeente Noardeast-Fryslân
- ██████████ DB-lid van Wetterskip Fryslân.
- ██████████ voorzitter van de Stichting Holwerd aan Zee.
- ██████████ directeur Vogelbescherming Nederland.
- ██████████ vertegenwoordiger namens de Landbouw.
- ██████████ van Rijkswaterstaat Noord-Nederland (agendalid)

Het Kernteam HaZ bestaat uit:

- ██████████ en ██████████ van de provincie Fryslân.¹
- ██████████ van de gemeente Noardeast-Fryslân.
- ██████████ van Wetterskip Fryslân.
- ██████████ van de Stichting Holwerd aan Zee
- ██████████ van de Stichting Holwerd aan Zee.
- ██████████ van Vogelbescherming Nederland.
- ██████████ van LTO-Noord.

Vanaf 12 april neemt ondergetekende (██████████) het voorzitterschap waar van het kernteam.

De samenwerking tussen verschillende partijen verliep uiteindelijk niet goed, wat resulteerde in het opstappen van projectleider ██████████ en de provincieambtenaren, die eerst aan HaZ werkten. Verschil van inzicht, niet goed communiceren en gebrek aan vertrouwen waren de belangrijkste oorzaken van de problemen.

Op 16 december 2019 hebben vijf partijen (Stichting Holwerd aan Zee, Vogelbescherming Nederland, provincie Fryslân, de gemeente Noardeast-Fryslân, Wetterskip Fryslân) de "Intentieovereenkomst HaZ voorbereiding realisatie fase 2", ondertekend. Toen de LTO namens de boeren een plek in de Stuurgroep kreeg, heeft de LTO ook de intentieovereenkomst getekend (in september 2020). Zie voor inhoud de Intentieovereenkomst. Kort gezegd: partijen hadden de intentie een Definitief Ontwerp (DO) en een samenwerkingsovereenkomst (SOK) voor Holwerd aan Zee te maken.

Om als verbinder een advies te kunnen geven over de voortgang en samenwerking van fase 2, heb ik in totaal twaalf gesprekken met de ambtelijke en bestuurlijke vertegenwoordigers van de ondertekenaars gevoerd. Daarnaast heb ik op directieniveau gesproken met agendalid van de Stuurgroep Rijkswaterstaat (RWS). Met de provincie heb ik alleen ambtelijk het gesprek gevoerd over

¹ Tot eind 2021 ██████████ en ██████████.

HaZ. Ik heb wel diverse malen met de gedeputeerde gesproken over de voortgang van mijn opdracht als verbinder. Hieronder een overzicht van mijn gesprekken in de tijd:

1. Gesprek met de Stichting Holwerd aan Zee ([redacted] [redacted] [redacted] en [redacted]), op 18 februari 2022;
2. Gesprek met het Wetterskip ([redacted] lid dagelijks bestuur Wetterskip en [redacted] relatiebeheerder Wetterskip), op 3 maart 2022;
3. Gesprek met de gemeente Noardeast-Fryslân (wethouder Jelle Boerema en [redacted] [redacted], strategisch beleidsmedewerker/programmaregisseur), op 4 maart 2022;
4. Gesprek met LTO-Noord ([redacted] bestuurder en [redacted] beleidsadviseur), op 8 maart 2022;
5. Gesprek met Vogelbescherming Nederland ([redacted] directeur-bestuurder en [redacted] senior beleidsmedewerker), op 16 maart 2022;
6. Gesprek met de provincie Fryslân ([redacted] projectleider, [redacted] [redacted], projectsecretaris, [redacted] manager opgave Infrastructuur, [redacted] communicatieadviseur), op 21 maart 2022
7. Gesprek met de Stichting Holwerd aan Zee ([redacted] [redacted] [redacted] en [redacted]), op 1 april 2022;
8. Gesprek met de gemeente Noardeast-Fryslân ([redacted] beleidsadviseur recreatie en toerisme en [redacted] strategisch beleidsmedewerker /programmaregisseur), op 11 april 2022;
9. Gesprek met LTO-Noord ([redacted] bestuurder en [redacted] beleidsadviseur), op 12 april 2022;
10. Gesprek met Rijkswaterstaat Noord-Nederland ([redacted] directeur Netwerkontwikkeling en [redacted] geomorfoloog), op 14 april 2022.

Op hun verzoek, als pleitbezorgers van het plan Holwerd aan Zee, twee keer met:

11. [redacted] en [redacted] , op 3 april 2022;
12. Idem, op 14 april 2022.

Samenvatting gesprekken:

Alle partijen heb ik gevraagd of zij nog achter de intentieovereenkomst stonden:

- De LTO-Noord staat niet meer achter de overeenkomst, na alles wat er gepasseerd is. LTO blijft wel meepraten tot go/no go.
- De andere partijen staan nog steeds achter de overeenkomst, van enthousiast tot gematigd en onder voorwaarden.
- Partijen hebben ook hun eigen belangen. Interessant is om vast te stellen in hoeverre die zich verhouden tot HaZ.

Belangen en voorwaarden partijen

Stichting:

De Stichting wil het integrale plan uitvoeren en is ervan overtuigd dat het mogelijk is om het hele plan te realiseren. Wat de maatschappelijke kosten en baten betreft: Holwerd aan Zee is een plus op de gebiedsontwikkeling, wat de Stichting betreft. De Stichting wil geen zeedijk van drie meter hoog om het meer heen en wil in één keer gaan voor de groeivariant, het hele verhaal. Dat biedt de beste kansen om de doelstellingen op het gebied van leefbaarheid, recreatie en toerisme en de lokale economie te verzilveren, naast de realisatie van natuurdoelstellingen.

De Stichting wil aan het dorp Holwerd en aan andere belanghebbenden en sympathisanten kunnen uitleggen welke stappen er gezet worden. De Stichting gelooft dat op termijn de baten opwegen

tegen de kosten van Holwerd aan Zee. Daarnaast vindt de Stichting dat er anders gekeken moet worden naar slib, en dat dat niet in de eerste plaats als probleem moet worden benaderd, maar als kans moet worden gezien, ook voor wat betreft de business case van Holwerd aan Zee.

Rolneming is belangrijk, vindt de Stichting. Zit je in de faciliterende rol of de regisserende rol? Overheden moeten faciliteren; ze moeten het project niet overnemen, zegt de Stichting. De overheden kunnen niet zonder de initiatiefnemers. Als je zegt dat het een project is van zes partijen, dan zeg je: het is van ons allemaal. Maar dat is niet zo, vindt de Stichting. De Stichting heeft 45,8 miljoen bij elkaar gebracht, op grond van het door de Stichting gepresenteerde verhaal. De Stichting voelt zich primair eigenaar van HaZ. De andere partijen begrijpen de rol en positie van de Stichting niet goed.

De Stichting opereert anders dan de overheid. De overheid heeft een eigen cultuur en de Stichting en overheden hebben elkaar niet altijd begrepen. Bij de Stichting kreeg men het gevoel dat er niets met de zaken werd gedaan die men inbracht. Daarom werd er contact gezocht met de algemeen directeur van de provincie; dat was de eerste die een oor had voor de zorgen van de Stichting. Toen de Stichting in eerste instantie met de provincie werkte, werd HaZ als mienskipsinitiatief behandeld, uitgaande van een nieuwe werkwijze. De houding was: hoe kan het wel? Die houding is verdwenen toen het zwaartepunt kwam te liggen op de infrakant, en er andere ambtenaren bij betrokken raakten, constateert de Stichting. Dat verdroeg zich niet met een initiatief van onderop, zoals HaZ. Nu HaZ bij de provincie is overgegaan naar de opgave Leefbaarheid verloopt de samenwerking weer goed. Een goede samenwerking met ambtenaren vindt de Stichting belangrijk. Men wil ook het gemeentehuis van Noardeast weer binnen kunnen lopen, en met elkaar kunnen praten. Er staat de Stichting niets in de weg om weer het gesprek met de overheden aan te gaan.

Gemeente:

Het komt voor wat de gemeente betreft neer op eigenaarschap, beheer en onderhoud. Bij wie komt de rekening te liggen? De gemeente tekent niet zomaar de SOK. Dan moet er ook een nieuwe MKBA komen, want de gemeente wil dat hun vijf miljoen rendeert.

HaZ zou volgens de gemeente als vliegwiel kunnen dienen voor het Fries Programma Waddenkust. Een SOK kan er alleen maar komen als er sprake is van goede verhoudingen tussen de partijen, en als er een goede, heldere en transparante communicatie is. Wanneer de gemeente inzicht heeft in beheer, eigendom, onderhoud, en het is inzichtelijk en in verhouding, dan tekent de gemeente de SOK. Het plan moet kostendekkend zijn. Verder heeft de gemeente een drietal voorwaarden geformuleerd in een brief aan de Raad:

1. De planologische procedure en grondaankopen voor het project Holwerd aan Zee door de provincie Fryslân te laten voeren.
2. De bijdrage aan beheer en onderhoud in verhouding te laten zijn tot de opbrengst van het project Holwerd aan Zee.
3. De gemeentelijke bijdrage voor de uitvoering van alle fases van het project Holwerd aan Zee maximaal 5 miljoen te laten zijn.

De gemeente wil constructief meewerken aan HaZ, maar wel positief-kritisch. De gemeente constateert dat de Stichting een droom heeft, en het ingewikkeld vindt om daar vanaf te wijken. Hoe kan het op een andere manier wel? Voor die vraag lijkt bij de Stichting geen ruimte te zijn, aldus de gemeente. Er is bij de Stichting niet iemand die er boven staat, zegt de gemeente. De stichting zit overal bij, altijd in dezelfde persoon. Waardoor er niet opgeschaald kan worden. Wie houdt toezicht op de Stichting, vraagt de gemeente zich af. Daarnaast hebben de leden van de Stichting ook een eigenbelang, constateert de gemeente. Dat moet anders, vindt de gemeente.

Wetterskip

De Intentieverklaring is gebaseerd op fase 2. Daarmee is HaZ voor het Wetterskip een project, geen programma. Het Wetterskip is er niet voor om HaZ breder te trekken, ook niet voor wat leefbaarheid betreft. WF heeft geen geld voor gebiedsgericht werken of voor leefbaarheids- of recreatievraagstukken. De begroting van het Wetterskip is ingericht op de opgaven. De opgaven zijn: werk in deelsystemen (waterlopen, stuwen, gemalen), werk in de boezem, werk aan keringen, werk aan de zuiveringen.

Het Wetterskip vindt dat er gekomen moet worden tot concretisering en besluitvorming, want er worden door het Wetterskip veel ambtelijke uren in HaZ gestoken. Als er meer inzet van het Wetterskip nodig is, zal het Wetterskip gaan factureren. Het coalitieakkoord van het huidige DB heeft als uitgangspunt dat de verhoging van beheer- en onderhoudskosten bij ruimtelijke veranderingen, opgenomen moeten worden in de projectkosten van het initiatief. De ruimtelijke veranderingen door initiatieven van derden mag niet kostenverhogend werken op de waterschapstarieven.

Bovendien wil het Wetterskip voor het einde van het jaar weten of er een dijkdoorbraak bij Holwerd moet komen, in verband met de planning van de dijkversterkingsoperatie. Het Wetterskip heeft mogelijk interesse in de grond van het meer, in verband met de dijkversterkingsoperatie.

De Stichting moet zich volgens het Wetterskip er aan conformeren dat zij onderdeel is van de stuurgroep, van het geheel, en niet meer een eigenstandige positie innemen.

Het Wetterskip is van mening dat HaZ niet zonder projectleider kan. Er kan geen go / no go komen zonder projectleider, vindt het Wetterskip. Voor het Wetterskip zijn van belang de Waterwet, de normen ten aanzien van de veiligheid van de zeedijk, en een sterke veilige dijk. Daarnaast speelt voor het Wetterskip nog het peilbesluit van het watersysteem een belangrijke rol. Dat is ook belangrijk voor landbouw.

Vogelbescherming

Vogelbescherming is er primair voor het realiseren van natuurwaarden, maar opereert graag in coalities, dat kan niet anders, en snapt dat andere partijen andere waarden en doelen willen realiseren. Als dat in samenhang met het realiseren van natuurwaarden kan, heeft dat de voorkeur, ook met het oog op het maatschappelijk draagvlak.

Mocht Holwerd aan Zee niet door kunnen gaan, dan ziet de Vogelbescherming wel de mogelijkheid om met de Postcodeloterij in gesprek te gaan om de toegekende middelen op een andere manier in te zetten. De Postcodeloterij weet ook dat een project als HaZ kan “mislukken”. Het geld is dan niet persé weg.

Met betrekking tot die vaargeul: volgens de Vogelbescherming zou die ook wel wat minder diep kunnen. Dan hoeft er ook minder zoet water doorheen gespoeld te worden. Het betekent tegelijkertijd ook dat er minder grote schepen doorheen kunnen. Daarnaast ziet de Vogelbescherming kansen voor het slib, en de inzetbaarheid van dat slib voor andere doelen. Dat zou nader onderzocht moeten worden. Met dergelijke aanpassingen zou de haalbaarheid van e.e.a. er wellicht anders uit kunnen zien.

De concept-MKBA van 14 februari jl. is eigenlijk te vroeg gekomen. Pas als duidelijk wordt hoe het voorkeursalternatief eruitziet – feitelijk is dat er nu nog niet – kan er een definitief MKBA komen. Na de optimalisatie, zoals die nu voorzien is. Deze opbrengsten zouden in MKBA meegenomen en mee berekend moeten worden.

De Stichting verdient volgens VBNL meer credits. Het is volgens VBNL niet terecht dat de andere partijen zo kritisch zijn op de Stichting. Het is mede aan de Stichting te danken dat we zo ver zijn gekomen met HaZ, dat men er zoveel aandacht voor heeft weten te genereren, het project op de kaart heeft weten te zetten en dat er zoveel middelen binnengehaald zijn voor HaZ. De Stichting opereert niet altijd even handig. Aan de governance van de Stichting zou ook wat moeten gebeuren. Het kan niet zo zijn dat de Stichting zichzelf opdrachten geeft. Dat de Stichting contact onderhoudt met de inwoners van Holwerd is niet gek; dat hoort bij een omgevingsproces als Holwerd aan Zee.

LTO Noord/de Landbouw

LTO Noord zit er namens de Landbouw. Waar LTO staat, kan ook Landbouw gelezen worden. LTO krijgt steeds het gevoel: iedere keer als er weer een hobbel is, moet er weer een nieuw onderzoek komen. LTO wil in de loop van 2022 graag een keer een go of een no go hebben. Het is de intentie van LTO om de periode van de intentieverklaring uit te zitten. Als dan duidelijk is waar de SOK op uitdraait, besluit LTO of LTO in dit gremium nog iets kan betekenen of niet. Het proces gekoppeld aan de intentieverklaring wil LTO afmaken. LTO is er nu bij, tot de go / no go. Als het doorgaat, kunnen de boeren er zelf ook bij zitten.. De vraag voor LTO is: wil de Landbouw wel meewerken aan verzilting? Dat is het grote spanningsveld. Als je een gat in de dijk graaft, wordt het er nooit beter van. Hoe zit het met de langere termijn? Je haalt zout water naar binnen. Hebben boeren hier straks in het gebied geen last van? LTO kijkt er landbouwbreed naar, het is breder dan Holwerd alleen. Er is een zoet watertrek nodig van 30.000 à 40.000 kuub per etmaal. De Landbouw kan het niet verkroppen dat je dat zo het Wad op jaagt. Collegaboeren in Drenthe en Groningen hebben ook zoet water nodig. Zoveel water erdoorheen jagen, terwijl er ook droge periodes zijn, is dat wel verantwoord? Straks blijkt uit de boezemvisie dat zoet water een groot probleem wordt, vreest LTO. Dan zoveel zoet water erdoorheen spoelen, en bij Holwerd naar buiten laten: dat vindt LTO absurd. Ga anders om met zoet water, beveelt LTO aan.

Verder zegt LTO namens de boeren: als HaZ doorgaat, dan in één keer, zonder fasering. Verkaveling is een verbetering; dat is een belang. Als het over de kop moet, dan alles in één keer, het liefst met garanties.

Daarnaast ziet LTO niet graag dat HaZ straks ook een Natura-2000 gebied wordt; dan komt er een nieuwe beperking op, ook qua stikstof, vreest LTO. Dat is wel een punt van zorg, vindt LTO, bijvoorbeeld in het geval van de natuurvariant. Het binnenmeer als opslag van zoet water waar de boeren gebruik van kunnen maken is mogelijk wel interessant voor de Landbouw.

Wat LTO al veel langer dwars zit is wat er onder de radar gebeurt. Dat gaat vooral om het gedrag van de Stichting. LTO heeft alle respect voor inzet en drive van de Stichting, maar voor elke hobbel probeert de Stichting een omweg te vinden. De boeren voelen zich niet vertegenwoordigd door de Stichting. Het is een burgerinitiatief, van onderop: de provincie wekt de indruk dat een burgerinitiatief altijd doorgang moet vinden. De Stichting zit er in principe voor alle bewoners van het dorp, vindt LTO en moet ook voor de belangen van het dorp opkomen. De Stichting denkt volgens LTO alleen aan het project. De boodschap van LTO aan de Stichting zou zijn: ga eerst eens met het hele dorp om tafel. Wat wil het dorp nu zelf echt, met de boeren erbij?

Rijkswaterstaat

Er worden momenteel effectstudies m.b.t. de bereikbaarheid Holwerd-Ameland gedaan. Voor de zomer verwacht RWS daar een eerste conceptversie van; ergens in juni. In de tijd past het niet goed op elkaar, het go-/no-go-moment van de Stuurgroep HaZ en de effectstudie bereikbaarheid Holwerd-Ameland. RWS wil niet door HaZ de mogelijkheden voor Ameland in de wielen rijden. De uitkomst van deze effectstudie is wat RWS betreft randvoorwaardelijk. Waarom wordt er gekozen voor dit tijdspad, vraagt RWS zich af. Als het goed en zorgvuldig moet? Als je een goed oordeel wilt kunnen vellen? Er ligt een enorme opgave voor het Waddengebied op het gebied van natuurherstel en -ontwikkeling, zegt RWS. Gebruik geeft druk op het systeem. Eén van de zorgen van RWS is het vele baggerwerk; dat heeft negatieve effecten op natuur. Daarom kijkt RWS ook naar de veerverbinding Holwerd-Ameland. Wat doet dit project buitendijks met de vaargeulen? Leidt het tot het versmallen en ondieper maken van de vaargeul? Dat zou de baggeropgave nog moeilijker maken. Binnendijks ziet RWS kansen voor HaZ, voor wat betreft natte natuurwaarden. Als het gaat om de combinatie met buitendijks ziet RWS alleen maar bezwaren. Daar is RWS geen voorstander van. RWS moet ook rekening houden met de nautische veiligheid. Voor wat betreft de vaargeul spelen de diepte, de breedte, en de veerdienst dan een belangrijke rol. Als daar recreatie naast komt, moet dat wel goed geregeld zijn. Momenteel wordt zelfs het passeren van veerboten afgeraden. De reder heeft daar ook zorgen over. Daar moet RWS absoluut wat van vinden. De vaargeul staat al onder druk, en moet niet extra onder druk komen te staan.

RWS is niet tegen het project HaZ, maar wel in deze vorm. Als het standpunt van de Stuurgroep zich in de richting van een no go richting ontwikkelt voor HaZ is e.e.a. voor RWS haalbaar. Als het echter een go wordt, is het voor RWS te vroeg om dat te kunnen staven; dat is voor RWS niet haalbaar. RWS moet HaZ uiteindelijk toetsen aan de Wet Natuurbeheer (LNV/RWS) en de Waterwet (RWS). Het PAGW is met miljoenen opgeplust, o.a. met het oog op HaZ. Het PAGW is van 12,5 miljoen naar 37,5 miljoen opgehoogd; met 25 miljoen opgeplust. Is dat voor HaZ of voor de grotere opgave? RWS ziet in de binnendijkse maatregelen voor het getijdenmeer wel kansen.

Provincie²

Er ligt een kans als het weer over de doelstelling kan gaan en er niet alleen maar naar het plaatje "Holwerd aan Zee" wordt gekeken. Zolang je vasthoudt aan het oorspronkelijke plan, is het twijfelachtig of dat het politiek gezien haalt. De middelen zijn toegezegd onder voorwaarden van haalbaarheid, onder een tijdslimiet. Misschien is het beter om terug te gaan naar de doelstelling van HaZ: meer leefbaarheid en banen. Denk er nog eens creatief over na: wat willen we nu eigenlijk in dat gebied doen en bereiken?

Het Wetterskip is bezig met de dijkversterking; als die daarvoor de grond van het binnenmeer kan gebruiken, scheelt dat in de financiering. Dan ligt er een gat en is er tijd voor de rest van het plan. De baggerkosten van RWS voor het veer naar Ameland gaan van [REDACTED] per jaar. Daar moet RWS wat mee. RWS moet de bereikbaarheid van Ameland garanderen. Als je kunt meewerken aan een oplossing, waarbij de kosten tot [REDACTED] beperkt blijven, is er dan wat mogelijk met hetgeen er overblijft? Of er moet compensatie komen, als het veer naar Ferwerd gaat.

De Stichting is goed in het vertellen van het verhaal en het op de kaart zetten van Holwerd, om enthousiasme te genereren voor de plannen rond HaZ. Maar de Stichting gaat in alles zijn eigen gang. Het algemeen belang en het eigen belang lopen bij de Stichting door elkaar heen. De overlegstructuren worden door de Stichting niet geaccepteerd en gerespecteerd, en er wordt op de persoon gespeeld. De provincie heeft wat dat betreft een patroon gezien van houding en gedrag. De provincie heeft gestuurd op de intentieovereenkomst en gekeken naar beheer en onderhoud. Daar moet een antwoord op komen voor een go. Het is de provincie niet gelukt om de Stichting te helpen mee te gaan in deze werkwijze. Er was te weinig vertrouwen; misschien wel vanwege de aanbesteding met betrekking tot de onafhankelijk projectleider, en hoe deze gelopen is. De provincie heeft geprobeerd om professionaliteit te brengen in de financiering, maar dat was niet naar de zin van de Stichting. Als de Stichting zich concentreert op lobby, en de verantwoordelijkheid neerlegt bij de partijen die verantwoordelijk worden voor beheer en onderhoud van HaZ, zou het wel moeten kunnen op basis van vertrouwen, aldus de provincie.

De provincie vindt de governance van de Stichting nu anders geregeld moet worden en wil de Stichting helpen om te doen waar ze goed in zijn. De Stichting zou veel meer moeten optreden als hoeder van het gedachtegoed en niet moeten deelnemen aan de werkorganisatie. De provincie denkt dat er een externe communicatieadviseur moet worden aangesteld, want een communicatiemedewerker van één van de partijen; dat wordt lastig, is de ervaring van de provincie.

² Deze kansen en belangen zijn verwoord in het gesprek met de ambtelijk betrokken bij de provincie. Het gaat hierbij vooral om de ambtenaren die tot eind 2021 betrokken waren bij HaZ. De communicatiemedewerker en de opgavemanager Infrastructuur zijn nog steeds betrokken bij HaZ. Er is niet gesproken met de huidige kernteamleden namens de provincie [REDACTED] en [REDACTED]).

Samenwerking

Het meest genoemde probleem door de overheidspartijen en LTO/de Landbouw was houding en gedrag van de vertegenwoordigers van de Stichting HaZ. In mijn gesprekken kwamen kwalificaties naar voren als: de vertegenwoordigers van de Stichting stellen alle uitkomsten van deskundig onderzoek die hen niet bevallen, ter discussie. De Stichting werkt onder de radar, houdt zich niet aan afspraken. Kortom: vier van de zes partijen lijken geen vertrouwen meer te hebben in de werkwijze van de Stichting (daarbij moet worden aangetekend dat de samenwerking tussen Stichting en provincie is verbeterd sinds HaZ bij de provincie van het domein infrastructuur is overgegaan naar de beleidsopgave leefbaarheid). Alleen Vogelbescherming Nederland vindt dat de Stichting meer credits verdient. Wel hebben alle partijen waardering voor de rol die de Stichting als pleitbezorger voor het plan tot de intentieovereenkomst heeft gespeeld, ook daar waar het ging om het bij elkaar brengen van middelen.

Vanaf het moment dat de intentieverklaring was ondertekend, waarin werd afgesproken dat er een samenwerkingsovereenkomst (SOK) en een definitief ontwerp (DO) voor HaZ moest komen, hebben de overheidspartijen zich steeds meer gericht op de concrete realiseerbaarheid van de plannen, in relatie tot het beschikbare budget en de toekomstige onderhoudskosten. Voor de Stichting bleef “de droom” en het bredere verhaal leidend, terwijl voor Wetterskip, gemeente en provincie de focus kwam te liggen op concretisering van de plannen en de besluitvorming daarover. Zowel het Wetterskip, als de gemeente, geven aan HaZ nadrukkelijk als een project te zien, niet als een programma of een brede gebiedsontwikkeling. Het Wetterskip geeft expliciet aan er niet voor te zijn om HaZ breder te trekken, ook niet voor wat leefbaarheid betreft. Met name de gemeente, maar ook het Wetterskip maken zich zorgen over eigenaarschap, beheer en onderhoud, en vragen zich af wie een en ander uiteindelijk moet betalen. Beide overheden geven aan dat een en ander kostendekkend zou moeten zijn, en dat er voor extra kosten geen ruimte is. Volgens de Stichting en de Vogelbescherming heeft deze inzet van de overheidspartijen er toe geleid dat er met het door Arcadis onderbouwde voorkeursalternatief (VKA) voor HaZ nu een plan ligt dat niet meer overeenkomt met hetgeen men met HaZ voor ogen had. Volgens de Stichting is “het DNA van Holwerd aan Zee” niet meer in voldoende mate aanwezig in het VKA. Vogelbescherming en Stichting hebben daarom voorgesteld om het VKA te optimaliseren op de onderwerpen vaargeul, slib, zoet/zout en vismigratie en recreatie en toerisme. Alhoewel deze behoefte minder leefde bij met name Wetterskip en gemeente, en LTO er de toegevoegde waarde niet van zag, heeft de Stuurgroep HaZ toch tot deze optimalisatie van het VKA besloten.

Verskil van mening tussen de partijen is er over samenwerken of faciliteren. De Stichting vindt dat zij, als initiatiefnemer van het burgerinitiatief, gefaciliteerd moet worden door de andere partijen. De Stichting wordt daarin ondersteund door Vogelbescherming Nederland. De andere partijen gaan voor samenwerken, als gelijkwaardige partners. Ieder zou zich projecteigenaar moeten voelen. Als deze problemen niet opgelost worden, zal het project HaZ mislukken/geen doorgang vinden. Er liggen persoonlijke gevoeligheden. Alleen als partijen zich hier bewust van zijn en inspanningen leveren, kan vertrouwen hersteld worden.

Holwerd aan Zee kan een doorbraak voor Mens en Natuur worden. Het is heel complex en uniek. Wensdenken kan op de loer liggen. Uitkomsten van de onderzoeken en de optimalisaties zullen bepalend zijn voor realisatie van HaZ. Partijen moeten deze uitkomsten accepteren.

HaZ kun je zien als een project/programma dat idealiter onderdeel uitmaakt van het Fries Programma Waddenkust, dat aansluit op de Programmatische Aanpak Grote Wateren (PAGW).

Advies:

Alles overwegende, gelet op de gesprekken die ik gevoerd heb, alsmede de belangen en voorwaarden zoals partijen die verwoord hebben, kom ik tot mijn advies voor wat betreft de voortgang van het project Holwerd aan Zee. Voor een Go van de integrale planfase 2 van HaZ, beveel ik een aantal zaken aan:

Inhoudelijk:

1. Er moet meer duidelijkheid komen over Eigendom, Beheer en Onderhoud (EBO). Met name voor de gemeente, maar ook de andere partijen. Dit is voorwaardelijk om door te gaan.
2. De vergunbaarheid en de vergunning verleners moeten beter beschreven worden.
3. De business case moet financieel dekkend zijn of worden. Er moet een overtuigend geloof zijn dat alles betaalbaar wordt. Als blijkt dat haalbaarheid en betaalbaarheid van het integrale plan van Holwerd aan Zee, of de natuurlijke variant van HaZ na het beantwoorden van boven gaande vraagstukken niet gunstiger worden, denk dan na over een alternatief, bijvoorbeeld een gebiedsinrichtingsproject, waarbij de omgeving wordt betrokken en er een duidelijke verbinding wordt gelegd met PAGW en het Fries Programma Waddenkust.
4. Bij de business case slib moet niet alleen bekeken worden of e.e.a. kostendekkend is, maar moet ook onderzocht worden of slib onttrokken mag worden aan het systeem, en of slib alleen buitendijks, of ook anderszins toegepast mag worden.
5. De nautische veiligheid moet beter onderzocht worden. Dat is voor RWS ook een belangrijk punt.
6. Betrek de veerverbinding Holwerd-Ameland bij vervolgonderzoek. Maak daarbij een scenario waarbij de veerverbinding blijft, en maak een scenario waarbij de veerverbinding verplaatst wordt naar Ferwerd.

Ten aanzien van de samenwerking:

1. Er moet beter gecommuniceerd worden. Laat een onafhankelijk en deskundig communicatiemedewerker de eensluidende communicatie verzorgen.
2. De governance van Holwerd aan Zee moet voor wat betreft de volgende fase nader uitgewerkt kan worden. Op dit moment is de gedeputeerde technisch voorzitter van de Stuurgroep HaZ. In een nieuwe governance kan een onafhankelijk voorzitter er voor zorgen dat de gedeputeerde, en daarmee de provincie, meer in positie wordt gebracht.
3. Zo spoedig mogelijk na een Go een onafhankelijke projectleider benoemen.
4. Rijkswaterstaat heeft de intentieovereenkomst niet ondertekend, maar is wel een belangrijke partij voor het welslagen van het plan. Daarom moet RWS meer betrokken worden.
5. Elke partij moet zich eigenaar voelen van het project Holwerd aan Zee. Daarvoor is nodig dat van elke partij de voorwaarden worden gerespecteerd. Benoem de voordelen voor elke partij, zodat comfort bij partijen ontstaat.
6. Respecteer/ accepteer de uitkomsten van deskundig onderzoek.
7. Acties van partijen moeten onderling afgestemd worden en via en/of in opdracht van de stuurgroep lopen.
8. De organisatie van de Stichting Holwerd aan Zee moet veranderen. Zo moet er een Raad van Toezicht komen. Wie betaald werk verricht ten behoeve van Holwerd aan Zee, kan in verband met goed opdrachtgeverschap en goed opdrachtnemerschap niet deel uitmaken van het bestuur van de Stichting.

■■■■■, 13 juni 2022,

■■■■■